

Kalmar läns Arkivförbund Nätverksträff 14 september 2022

Barn och arkiv

– samarbete med Kalmar läns museum, Publika enheten på Kalmar läns museum

Av Linda Liljeberg, Lasse Larsson

Deras enhet på Kalmar Läns musen har stor och mångårig erfarenhet av att arbeta med barn. Man har mycket kunskap om pedagogik och att jobba med barn. Vi inom arkivvärlden – är experter på arkiv. Kalmar läns museum använder ofta arkivmaterial i sin verksamhet med barn och unga som målgrupp. Detta är något man vill utveckla också.

Inspel från Riksarkivet Vadstena – att man före pandemin började med inspirationsdagar för verksamheter med barn och arkiv.

När Linda visar en fysisk diskett för barnen blir reaktionen ”har ni 3D-printat en sparknapp”. Fråga till oss - hur kan man använda en diskett/spar-ikon i verksamhet med barn och unga?

Ger det några tips på hur vi kan använda arkivmaterial.

När vi arbetar med historia måste det handla om idag. Vad är det för mening med dåtiden om man inte kan koppla det till idag. ICOM (<https://icomsweden.se/>) - museum tjänar samhället och dess utveckling – kan även gälla arkiv!

Gruppdiskussioner - Varför ska ni arbeta med barn och unga?

Vilken grupp av unga finns i er närhet?

Vilken grupp skulle kunna vara intressant för det här?

Vilken ålder?

Från diskussionerna:

Barnen är vår framtid, viktigt att vi börjar i god tid och på deras nivå. Arkiven har många intressanta berättelser. Papper kanske inte intressant, men berättelserna, historierna är det intressanta! Och gör historien och pappren mer intressanta.

Uppmaning från Region Kalmar län och även en önskan och uppmaning från länsarkivarien: verksamhet för barn och unga är i högsta grad i vårt egenintresse – för att någon ska kunna ta över efter oss! Därför måste vi få barnen att känna sig delaktiga. Ett sätt är att via arkivmaterial och berättelser om personer och öden visa på/diskutera fram likheter mellan situationen för barn förr och barn nu.

Källmaterialet finns hos arkiven!

Tänk på att idag är det ovanligare med papper jämfört med allt digitalt buret material!

Svårigheter att nå fram till skolan? Att visa på vilka resurser som finns i arkiven. Koppla till läroplan och kursplaner. Ex läro- och kursplaner historia grundskolan:

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=-996270488%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DGRGRHIS01%26tos%3Dgr&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa219f>

Ett sätt är att ha ett skapande skola-program. Läs mer och få inspiration via <https://www.kulturradet.se/i-fokus/barn-och-unga/skapande-skola/> . Viljan finns säkert hos skolan, ekonomi, och tid!

Även hos arkiven är resurserna snålära... organiseras via kultursamordnare i kommunen → kulturgarantiplan ska finnas i varje kommun.

Delaktighet där eleverna får medskapa och organisera.

Barn i mellanstadieåldern mycket mottagliga och intresserade.

För att visualisera och ge ett perspektiv över hur lång tid 100 år är – gör ett pärlband med 100 pärlor, var 10:onde pärla i avvikande färg. Sedan jämföra med hur gammal är du, din mamma, din farmor.

Använd arkivhandlingar som rekvisita – emigrantbrev, tidningar, flyttbetyg, kataloger – ger extra känsla för tiden. Det går att ta kopior av originalen och ”föråldra” dem exempelvis genom att väta med te eller kaffe.

Kopiera ett handskrivet brev som finns i arkivet – låt barnen skriva brev tillbaka med utgångspunkt från deras situation idag.

Viktigt att presentera hur man kan tolka och tyda och läsa äldre handstilar. Kan vara intressant och spännande för barnen att lära sig tolka.

<https://slakthistoria.se/slaktforskning/sa-tyder-du-skrivstilen>
<https://www.rotter.se/component/content/article/146-rotterarkivet/artiklar-som-boerjar-pa-1/980-lar-dig-lasa-gammal-handstil>

Barnen kan få testa att skriva med penna och bläck.

Stavningsreformen – att man faktiskt stavade annorlunda förr.

Det finns handböcker i hur man kan tolka olika skrivstilar.

Det är okej att göra en egen ”faksimil” av en dagstidning, för att ha material som är anpassat till syfte och målgrupp.

Syfte att visa arkivet som det är eller att väcka ett intresse?

Med arkivliknande material

Koppla aktivt till läroplan och kursplan!!!! Skriv ut det i introduktionsbrevet!

Mixa en dåtida karta med dagens karta.

Om man visar äkta arkivmaterial – gör en grej av att ta på bomullshandskarna!

Skapa digitala bykistor

Metoden att alla i rummet skriver lappar med ex matfavorit, alla samlas in, men vad bevaras? Och hur kan vi lita på att det som är sparad faktiskt speglar en hel grupp eller enbart enstaka individer?

Ta bilder av arkivmaterial – låt eleverna skriva om vad de tror att man använde det till? Sedan komma till arkivet och se sakerna lajv.

Miniguide – barn utbildas till guider med historiska kunskaper

Skolelever blir guider för sina föräldrar för en kväll. Detta är ett projekt som Kalmar Läns museum har tillsammans med Svenska kyrkan med utgångspunkt i Kalmar domkyrka. Inleds med att gå en introduktion av museipersonal, sedan jobba med materialet i skolan, träna och öva för att sedan jobba som mini-guider för sina närstående. Skriva egna manus-kort.

Lokal identitet, delaktighet, lokal delaktighet

Manual kommer i höst – i kyrkans regi.

Eget rollspelande!

En metod är att klä upp sig som en dåtida person, utgå från arkivmaterial, använda genuina citat och sedan spela eller återge personen, samtala med barnen.

Original!

Skulle du kunna arbeta med kopior av arkivmaterial i skolan?

Skulle du kunna arbeta med originaldokument i skolan?

Skulle du kunna låta barn/unga komma in i arkivet?

Skulle du kunna låta barn/unga arbeta med originalmaterial i arkivet under uppsikt? På egen hand?

Skulle du kunna låta skolan arbeta med ert arkivmaterial i skolan på egen hand?

Förklara för barnen att det finns endast ett enda original – och varför de har fått kopior att arbeta med och hantera.

Betyg! Att det eleven får är ett original! Att det finns bara ett original och att de måste ta kopior och skicka vidare.

En del arkivmaterial får man inte lämna ut som original.

Skattjakt i källkritik

Beskriv en händelse och en företeelse – där det finns ett fel. Koppla till arkivforskning och material.

Facebook-a åt en känd person eller person och se på trovärdighet

Arkivarie för en dag.

Vad ska sparas, vad ska kunna gallras. Vad tycker unga är bevarandevärt. Samma som oss?

Egna idéer från barnen?

Låta en skolklass göra en egen byakista? Vad skulle vara viktigt att bevara och berätta för framtiden?

Vägen framåt!

Vad gör vi nu, vilken verksamhet är ni intresserade av att utveckla?

Ska metoder och material vara självinstruerande? Kan ni tänka er att möta grupper av barn och unga lajv? Var – i skolan! Eller i arkivet/föreningen?

Vilka behov finns fortsatt?

Vad säger kommuner och kommunalförbund? Kan eller ska de arbeta med målgrupp barn och unga?

Riksarkivet skulle kunna göra en inspirationsdag någonstans i länet.

Göra en exempel-arkivväska som kan anpassas lokalt.

Mer info och inspiration

<https://www.arkivpedagogen.se/>

<https://www.arkivochlarande.se/>

Läget – laget runt

Detta är bra

- Folkrörelsearkivet i Kalmar har efter pandemin kommit igång med studiecirkel (typ "Gräv där du står") med arbetare från Volvo, varvet, Konsum, slakteriet.
- Att man nu efter pandemin kan börja ta emot forskare, studenter och studiebesök.
- Riksarkivet – att man igen kan återuppta nätverkande och samverkan, Arkivpodden <https://riksarkivet.se/arkivpodden>,
- Hembygdsförbundet – samverkan med KLAF, lokaler, podd om historiska personer och händelser i Kalmar län <https://www.hembygd.se/kalmar/ny-sida-19>
- Emmabodabygden – förtecknat mer av dokumentation kring glasbruken, utbildning för arkivansvariga på Emmaboda kommun, att det funnits färdig information och affischer, med anledning av pandemin, att använda i lokalerna.
- Västervik – arbete med E-arkiv utvecklas fortlöpande.

- Kommunarkiv generellt – ökat arbete bygglovshanteringar, några har hittat föreningsarkivmaterial bland kommunens arkivmaterial och i dess lokaler.
- Några kommunarkiv har startat arbetet med att digitalisera och scanna bygglovsmaterial.
- Forskare har kontaktat arkiven för att studera lokalt material kring spanska sjukan.
- Bra att vi har lärt oss att använda och mötas via digitala verktyg. Man kan ha tätare möten och utbyte utan att behöva lägga mycket av arbetstiden på resor. (Men också mycket bra och roligt att äntligen få träffas lajv!). Också att vi lärt oss att marknadsföra oss och nätverka via digitala verktyg.
- Sydarkivera – förteckning av kommun- och föreningsmaterial löper på bra. Det är en ökad inlämning av arkivmaterial. Allt mer på väg och övergång till digital hantering och rutiner kring detta när det gäller överlämning av arkivmaterial.

Detta kan bli bättre

- Att fler föreningar upptäcker, inser, får vetskap om vikten av att samla och spara sina handlingar och arkivmaterial
- Hur vi kan marknadsföra gentemot föreningar om att de kan förvara sitt arkivmaterial hos enskilda arkiv
- Styrelser och aktiva medlemmar – vi behöver rekrytera och intressera yngre generationer. Många föreningar har en mycket hög medelålder bland sina medlemmar...
- Kunskaper kring hur man stänger ner ett museum eller arkiv
- LOKALERNA– utrymme, placering → säkerhet och skydd mot allt från vattenskador, brand till förstörelse eller inbrott, inte vara kvar i skyddsrum (som ska kunna utrymmas inom 48 timmar)
- Möjligheter och resurser för att kunna ha mer utåtriktad verksamhet
- Utveckla riktad programverksamhet
- Digitalt tillgängliga samlingar och/eller delar av samlingar
- LÄNSARKIVDEPÅ – ex hembygdsföreningar som behöver kunna arkivera delar av sitt material säkert, förtecknat, tillgängligt
- Hembygdsföreningar har behov av ökade kunskaper och utbildningar kring att sköta ett arkiv, förvaring, gallring, förteckning och liknande, vidare en ökad insikt om vad och vilken typ av arkivmaterial man har i sina samlingar

- Marknadsföring! Bättre kunskaper om digitala kanaler, verktyg och att använda dessa på ett enkelt och effektivt sätt
- Arkivansvariga inom kommunen behöver bli bättre på att samla och lämna sitt material till kommunarkivet
- Tillgängliggöra arkivmaterial
- Ökade kunskaper kring sekretess och hur vi kan kombinera tillgänglighet med korrekt sekretess
- Var ska Sydarkivera placeras? När? (→ nu/igår!)
- Personal – varaktighet, långsiktighet när det gäller all personal - arkivarier såväl som arkivassistenter. Måste kunna behålla kunniga och duktiga medarbetare trots att Arbetsförmedlingens insatser löpt ut eller att deras direktiv förändrats.
- Säkerhet → upprätta krisplaner, vara förberedda och rustade för olika former av krissituationer (vattenläcka, brand och liknande)

Förstudie Länsarkivdepå

Per Lundin. Länsarkiv Blekinge

- Utredare för KLAF inom området. Erfarenheter från utredningar inom arkiv 1996
- Depålösningar för enskilda arkiv är inte enkelt att sätta ihop eftersom de inte faller inom lagar kring offentlighetsprincip eller arkivskyldighet.
- Intressenter – medlemsföreningar i KLAF, Region Kalmar län, kommunerna
- Arbetet och en länsarkivdepå ska gynna KLAF och dess medlemmar
- En länsarkivdepå ska inte konkurrera med befintliga arkivföreningar, utan istället komplettera och stötta, rycka in för att kunna bevara enskilda arkiv, företagsarkiv
- I uppdraget ingår att se hur KLAF kan samverka med andra länsorganisationer – för att stötta varandra, göra det mer ekonomiskt, vidga intressesfären.

Samverka med bibliotek och kommunarkiv för att kunna ha logistik och närhet till arkivmaterial.

- Viktigt att inom förstudien fråga kommunerna hur pass intresserade de är av att ha en etablering av länsarkivdepå – det kommer att bli ett besöksmål.

- Logistik – leveranser, forskarbesök, tillgänglighet, arbetstillfällen. → regional kulturverksamhet kommer också att inverka
- Förstudien är inte en utredning – ska ge förslag – till KLAF:s styrelse → till region Kalmar län som skulle kunna vara ekonomiskt/juridisk huvudman.
- "Checklista" för vad som krävs för att ha en framgångsrik länsarkivdepå i Kalmar län med utvecklingsmöjligheter och tillgänglighet.
- Förslag om att efter förstudien presenterar resultatet på en nätverksträff för KLAF:s medlemmar och Region Kalmar län.
- Kostnader och resurser: för 10 år sedan låg kostnaden kring 22 miljoner kronor för 550 kvm i golvyta, 10 000 hyllmeter, förvaring av fanor och standar, kontor och forskningsutrymmen i en lokal/adminbyggnad i nära anslutning. Föreningar vill ju ha en länsarkivdepå så nära och centralt som möjligt.
- Länsarkivdepå – kan även avlasta ett kommunalt arkiv som i dagsläget huserar enskilda arkiv och dess material.
- Det handlar om att rädda värdefullt lokalt arkivmaterial!

Vår länsarkivarie Karin Lokrantz-Nilsson medverkar med en artikel i tidskriften Arkiv Information Teknik. Det är ett temanummer kring "gömda och glömda arkiv" med rubrik Bevarandevärt. Karin tar även upp förstudien kring en länsarkivdepå i Kalmar län och ger konkreta exempel från länet. <https://arkivit.se/tidskriften-arkiv-information-teknik/pdf-arkiv-information-teknik-nr1-2022-bevarandevart/>

Antecknat av
Pia Malmberg-Kronvall
KLAF